

TUDOMÁNYOS ÉLET

Műhelyviták

2008. március 19-én Békés Vera (MTA Filozófiai Kutatóintézete) tartott nagy érdeklődés mellett műhelyvitát a PMSZFT rendezvénysorozatában „A Polányi család és a pszichoanalitikus mozgalom kezdetei” címmel. Meghívott beszélgetőtárs volt: dr. Erős Ferenc, szociálpszichológus, az MTA Pszichológiai Intézet osztályvezetője, az Imágó Egyesület Elnöke.

Az előadás rövid összefoglalása:

Polányi Mihály, mint többször kifejtette, maga nem érdeklődött a pszichoanalízis iránt, az analitikus mozgalmat pedig, elsősorban annak mozgalom-jellege miatt az ortodox és reménytelenül zárt rendszerek egyik tipikus példájának tekintette.

Viszont az életrajzi forrásokból, valamint pl. a Sigmund Freud és Ferenczi Sándor közötti levelezésből kitűnik, hogy a Polányi család több tagja is, mindenek előtt édesanyja, az irodalmi szalonjáról nevezetes „Cecil mama” és Laura, kifejezetten lelkesedett az analitikus eszmékért, s aktívan részt vettek annak népszerűsítésében, kultúrájának terjesztésében. Sőt, Kaffka Margit *Állomások* című kulcsregényében található utalások, amelyek arra mutatnak, hogy fiatal medikusként Polányi (a regényben Máté Jani) egy ideig maga is híve volt a pszichoanalitikus tanoknak.

Az előadásban Békés néhány, a személyes élettörténet esetlegességein túlmutató tényezővel foglalkozott, amelyek szerepet játszhattak Polányinak a pszichoanalízissel szembeni „ellenállásában”. A Ferenczi által leírt egyes neurózis-típusok elemzéséből kiindulva megvizsgálta a 19. és 20. század fordulója körüli sokgyermekes polgári családok intimitás-kultúráját, amelynek szerepe lehetett abban, hogy az egykori Galilei körös orvos Polányi Mihály saját poszt-kritikai filozófiáját *nem* hozta összefüggésbe a pszichoanalízissel.

2009. június 9-én Paksi Dániel (BME Filozófia és Tudománytörténet Tanszék) „Polányi Mihály az emergenciáról és a realitásról” címmel tartott műhelyvitát a PMSZFT rendezvénysorozatának keretében.

Az előadás rövid összefoglalása:

Az emergencia fogalma, amely alapvetően megváltoztatta a realitásról alkotott elképzelésünket, kulcsfontosságú szerepet tölt be Polányi Mihály filozófiájában. A brit emergentisták erős vagy ontológiai emergenciája azt tekintette reálisnak, ami önálló kauzális erővel bír („Alexander diktuma”). Ám amennyiben a magasabb szintek önálló kauzális erővel bírnak, az J. Kim érvelésének megfelelően azt jelenti, hogy sérül a fizikai világ kauzális zártsága. A gyenge vagy episztemológiai emergencia ezt megpróbálja kivédeni, de közben nem tud számot adni az episztemológiai értelemben emergensnek vett magasabb szintek eredetéről. Polányi megközelítmódja az emergenciához azonban nem sorolható be sem az erős, sem a gyenge emergencia alá. Az ő elképzelése alapján az emergensnek tűnő jelenségeket ugyanis eleve különböző kategóriákba sorolhatjuk. Az első kategória alapja Polányi hallgatóságos megismerésről szóló elmélete, amelynek következtében semmilyen megismert dolog nem lesz meghatározható a megismeréshez vezető eligazító jelek alapján. Polányi azonban ezt semmilyen értelemben sem tekinti az emergencia forrásának. A második kategória alapja Polányi hallgatóságos tudásról szóló elmélete, amelynek következtében semmilyen hallgatóságos tudásunk alapján megismert dolog nem lesz meghatározható explicit, fizikai részletei alapján. Polányi azonban ezt csupán a konceptuális értelemben vett emergencia forrásának tekinti, amely bár hasonló, de nem azonos az episztemológiai emergenciával. A konceptuálisan emergens létezők kémcső típusú határfeltételek alá sorolhatóak be. Végül, a harmadik kategória alapja Polányi gép típusú határfeltételekről szóló elmélete. Ennek következtében egyetlen olyan megismert dolog sem lesz levezethető az alapvető fizikai folyamatokból, amelynek a szerkezete egy evolúciós folyamatból fakadó gép típusú határfeltételként funkcionál, ami azt jelenti, hogy felhasználja és irányítja az alacsonyabb szintű folyamatokat, vagyis önálló kauzális erővel bír, tehát reálisnak tekinthető. Polányi ezt nevezi az – egzisztenciális értelemben vett – emergencia forrásának. Az emergens szintek így az evolúció folyamata során egymásra épülő gép típusú határfeltételek sorozataként értelmezhetőek az első primitív egysejtűtől kiindulva az olyan összetett kulturális tevékenységekig, mint pl. a tudományos ismeretszerzés folyamata. Polányi emergencia fogalma tehát számot tud adni a magasabb szintek realitásáról, és a fizikai világ kauzális zártságát sem sérti, ugyanis az egzisztenciálisan emergens határfeltételek nem ható ok típusú oksági hatást gyakorolnak az alacsonyabb szintekre, végső soron a fizikai világ szintjére.

SZERVEZETI ÉLET

KÖZGYŰLÉS

A Polányi Mihály Szabadelvű Filozófiai Társaság 2009. szeptember 2-án megtartotta rendes évi közgyűlését.

A gyűlésen Fehér Márta a Társaság vezetőségi tagja a vezetőség nevében hivatalosan is felkérte Paksi Dánielt, a Társaság új tagját a társaság titkári feladatainak az ellátására.

A közgyűlés a 2008. évi pénzügyi beszámolót, az éves jelentést, valamint a már megkezdett 2009-es pénzügyi évről az előző költségvetési évről viszonyított változatlan irányszámait egyhangúlag elfogadta. A hivatalos dokumentumok megtekinthetők a Társaság irattárában vagy a honlapján (<http://www.polanyi.bme.hu/>).

A közgyűlés egyhangúlag megerősítette a pozíciójában a vezetőséget, amelynek tagjai tehát továbbra is: dr. Gábor Éva, elnök; a tagok pedig dr. Békés Vera, dr. Fehér Márta, dr. Frank Tibor, dr. Füstöss László, dr. Kmeczkó Szilárd, dr. Margitay Tihamér és dr. Palló Gábor, ugyanakkor Gábor Éva betegsége miatt a közgyűlés dr. Margitay Tihamért ügyvezető elnökké választotta az operatív feladatok zökkenőmentes ellátása végett.

A közgyűlésen részletes jegyzőkönyve megtekinthető a Társaság irattárában vagy a Társaság honlapján.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Társaságunk szeretné hálásan megköszönni mindenkinek, aki följánlotta 2008. évi adója egy százalékát a Társaság javára. Az idei évben ennek köszönhetően összesen 182 484 Ft-nyi följánlás érkezett meg a Társaság számlájára. Kérjük, jövőre is járuljanak hozzá ily módon a sikeres működéshez és a Polanyiana kiadásához.

Adószámunk: 19635617-1-43

A TAGDÍJRÓL

A Társaság tagdíjának a mértéke nem változott, aktív dolgozóké 3000 Ft; diákoké, nyugdíjasoké 1000 Ft. Kérjük tagjainak, hogy a továbbiakban a könnyebb ügyintézés végett a banki átutalást válasszák. A Társaság számlaszáma, amelyre az átutalásokat várjuk:

11742001-20006022-00000000

Együttműködésüket előre is köszönjük.

Paksi Dániel
titkár

KÖZHASZNÚSÁGI JELENTÉS 2008

A tárgyévben realizált bevételek:

Közhasznú tevékenység bevételének részletezése:

Közhasznú tevékenységből befolyt összeg: 127 ezer Ft

- ebből tagdíj bevétel: 125 ezer Ft

Vállalkozóktól, magánszemélyektől kapott támogatás: nem volt.

Szja 1% kiutalt összege: 186 ezer Ft

Lekötött betét ill. folyószámlán elszámolt kamat: 1 ezer Ft.

Támogatások, egyéb bevételek:

Az egyesület sem önkormányzati, sem költségvetési támogatásban nem részesült.

Pályázaton elnyert összegek, illetve egyéb bevételek sem voltak.

A tárgyévben realizált kiadások:

Működési jellegű kiadások

Anyagköltség: 2 ezer Ft

Szolgáltatások: 270 ezer Ft

Személyi jellegű kifizetés: nem volt

Egyéb költség: 27 ezer Ft

Visszafizetett támogatás: 310 ezer Ft (NCA-nak)

Felhalmozás jellegű kiadások: nem volt

Az egyesület által nyújtott támogatások (célszervezetek felsorolásával):
nem volt

A tárgyévi tevékenység bemutatása

A PMSZFT 2008. június 26–28. között nemzetközi konferenciát szervezett Budapesten a Műszaki egyetem központi épületében az Oktatói Klubban „Reconsidering Polanyi” címmel.

- A konferencián a BMGE Filozófia és tudománytörténet tanszékének közreműködésével és támogatásával rendezte meg a Társaság. A háromnapos konferencián hét országból mintegy harminc előadó vett részt.
- Az előadások írott változatainak begyűjtését és kiadásra való előkészítését megkezdte a POLANYIANA-nak a szerkesztőbizottsága. A folyóirat következő (17. évf. 1–2) száma 2009 során fog megjelenni.
- Az elhagyott előadások alapján szerkesztett válogatáskötet az angliai „Cambridge Scholars” kiadónál várhatólag 2010-ben fog megjelenni, A szerkesztés megkezdődött.
- A Társaság honlapján digitális formában hozzáférhetővé tettük a Polanyiana össze korábbi, a Társaság által publikált folyóirat-számát.
- Műhelyvita: dr. Békés Vera *Polányi Mihály és a pszichoanalízis kezdetei* címmel megtartott előadásáról. (2008 március)
- Elkészült Polányi Mihály *Logic of Liberty* című könyvének fordítása és lektorálása; jelenleg megjelenés előtt áll a L'Harmattan kiadónál.

Záradék

Tárgyvévi közhasznú egyszerűsített éves beszámoló a jelentéshez csatolva.

A jelentés a felügyelő bizottság (vezetőség) által megőrzésre kerül. A későbbiekben bárki beletekinthet, illetve saját költségére másolatot készíthet róla.

Kelt: Bp., 2009. szept. 8.

dr. Gábor Éva elnök

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS!

A Polányi Mihály Szabadelvű Filozófiai Társaság 2010-ben immáron 20 éves múlttra tekinthet vissza. Ennek apropóján Társaságunk zárt pályázatot hirdet az elmúlt 20 év történetének feldolgozására.

A pályázatokat a Társaság vezetősége fogja elbírálni. A győztes pályázó fog megbízást kapni a Társaság történetéről szóló tanulmány elkészítésére.

A pályázóknak előzetesen 2010.09.30-ig jelezniük kell pályázati szándékukat a következő e-mail címen: feherm@filozofia.bme.hu

A jelentkezésnek tartalmaznia kell:

- a pályázó rövid szakmai önéletrajzát (CV)
- publikációs listáját
- és egy rövid (2500–5000 leütésnyi) tanulmánytervezetet

A jelentkezők közül a Társaság Elnöksége választja ki a győztes pályázót, akinek a számára a Társaság teljes dokumentációs anyagát rendelkezésre bocsátjuk.

A pályázat beadási határideje: 2011.09.30.

Formátum: Word dokumentum.

Terjedelem: 40.000–80.000 leütés.

Az elkészült győztes tanulmányt egy, a Társaság vezetősége által felkért bírálóbizottság fogja elbírálni. Eredményhirdetés: 2011.11.30. Amennyiben megfelel a pályázatban vállaltaknak, Társaságunk a győztes pályázót 100.000 Ft-os díjazásban fogja részesíteni, a tanulmányát pedig megjelentetjük a Polanyiana című folyóiratunk 2011/2-es számában.

PMSzFT